

**ÚSTAVNĚ PRÁVNÍ ZÁKLADY PRÁVA
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
MX001Zk**

Ilona Jančářová

ÚSTAVA ČR

(Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)

- **Preamble** - odhodlání společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní bohatství
- **Čl. 7** - Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství
- **Čl. 10** - Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázna, jsou součástí právního řádu, stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva

Nález ÚS č. 280/1996 Sb.

*„Pro **veřejné statky** je typické, že prospěch z nich je nedělitelný a lidé nemohou být vyloučeni z jeho požívání.*

*Příklady veřejných statků jsou národní bezpečnost, veřejný pořádek, **zdravé životní prostředí**. Veřejným statkem se tudíž určitý aspekt lidské existence stává za podmínky, kdy není možno jej pojmově, věcně i právně rozložit na části a tyto přiřadit jednotlivcům jako podíly.“*

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (LZPS)

Čl. 11

- (1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.

- (2) Zákon stanoví, který majetek nezbytný pro zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a veřejného zájmu smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob ...

VLASTNICTVÍ PŘÍRODNÍHO A KULTURNÍHO BOHATSTVÍ a čl. 11(2) LZPS

- Z.č. 44/1988 Sb., horní zákon:
  - Nerostné bohatství na území České republiky je ve vlastnictví ČR.
- Z.č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
  - Na území národních parků nelze zcizit pozemky, které jsou ve vlastnictví státu (obdobně NPR, NPP)
- Z. č. 20/1987 Sb., o památkové péči
  - Vlastnictví archeologických nálezů (jsou vlastnictvím kraje, nejsou-li vlastnictvím státu nebo obce)
- Přírodní zdroje, které nejsou předmětem vlastnických práv

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Čl. 11

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo **v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.**

Čl. 35

(3) Při **výkonu svých práv** nikdo nesmí **ohrožovat ani poškozovat životní prostředí**, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

ČI.11/4 LZPS v právu životního prostředí

ČI. 11(4)

Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

- Z.č. 114/1992 Sb. Ochrana přírody je veřejným zájmem. Každý je povinen při užívání přírody a krajiny strpět omezení vyplývající ze ZOPK
- Náhrady újmy za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření (§ 58)

NS 25 Cdo 3837/2011

- *Nárok na náhradu újmy v souvislosti se zákonným omezením těžby dřevní hmoty v národních přírodních rezervacích, založený s účinností od 28. dubna 2004 § 58 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, náleží vlastníku lesního pozemku bez ohledu na to, že již před tímto datem v době, kdy se vlastníkem stal, tu omezení bylo a on o něm věděl.*

LZPS

Čl. 35

Každý má právo na příznivé životní prostředí.

Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.

Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem

PŘÍKLAD: ROZVOJOVÉ PROJEKTY či REALIZACE EKON. ČINNOSTI

- Právo vlastnit majetek (čl. 11)
- Svoboda podnikání (čl. 26)
- Právo na příznivé životní prostředí (čl. 35)

Konflikt ústavně garantovaných práv

PŘÍKLAD – VĚTRNÁ ELEKTRÁRNA

- Záměr na výstavbu větrné elektrárny

Zájem o podporu
obnovitelných zdrojů energie
- ochrana před změnou
klimatu

Zájem o ochranu zdravého
životního prostředí (prostého
hluku a vibrací) a o ochranu
přírody

- Konfliktní zájmy v rámci ochrany životního prostředí
- Z nálezů Ústavního soudu Litevské republiky

LZPS

Čl. 36 -

Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví - li zákon jinak.

Čl. 41/1 -

Práv uvedených v čl. 28, 31 a 35 Listiny je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí.

(Usnesení I. ÚS 193/02)

OCHRANA PRÁV

System soudů:

- Obecné soudnictví
- Správní soudnictví
- Ústavní soudnictví
- Evropský soud pro lidská práva

NÁLEZY ÚSTAVNÍHO SOUDU

- III. ÚS 70/97 – Skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí, jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41)
- I. ÚS 282/97 – Čl. 35 LZPS na právnické osoby vztahovat nelze. Práva vztahující se k životnímu prostředí přísluší pouze osobám fyzickým, jelikož se jedná o biologické organismy, které – na rozdíl od právnických osob podléhají eventuálním negativním vlivům životního prostředí.
- **I.ÚS 59/14 – FO mohou své právo na příznivé ŽP realizovat prostřednictvím spolku na ochranu přírody**

Usnesení NSS 5 A 100/2001

- Práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny) se lze domáhat toliko jako subjektivního veřejného práva za podmínek daných soudním řádem správním; jednou z nich je i aktivní žalobní legitimace navrhovatele (§ 65 s. ř. s.), spočívající v tvrzeném zásahu do práva.

PŘÍKLAD HLINÍKÁRNA

Společnost HBG, a.s. zakoupila objekt staré teplárny, která již ukončila provoz, spolu s příslušnými pozemky. Hodlá teplárnu přestavět a v nové provozovně přetavovat hliník. Technologie, kterou hodlá hliníkárnu vybavit, by splňovala veškeré požadavky stanovené právními předpisy na ochranu ovzduší, dalších složek životního prostředí i na ochranu zdraví člověka.

Místní obyvatelé, kteří se obávají možných negativních vlivů hliníkárny na své okolí, se postavili proti navrhovanému projektu. Tvrdí, že tím bude porušeno jejich právo na příznivé životní prostředí, neboť v objektu budou umístěny rafinační soli, které by při případném úniku mohly představovat závažné nebezpečí pro životní prostředí i zdraví obyvatel.

Projekt hliníkárny je v souladu se schválenou územně plánovací dokumentací. Společnost HBG, a.s. podala návrh na zahájení řízení o změně stavby. Zajímá se o to, zda veřejnost v daném případě by skutečně mohla uspět s tvrzením o porušování práva na příznivé životní prostředí a jak se proti tomu může bránit. Je v souladu s právem, aby stavební úřad zamítl návrh na změnu stavby a proč? Může být tento projekt zamítnut z toho důvodu, že obec nemá o zamýšlenou aktivitu ve svém územním obvodu zájem?

(Čl. 35 a 26 LZPS)

PŘÍKLAD ASTMA

Matka pětiletého dítěte chce žalovat stát proto, že se domnívá, že u jejího syna se v důsledku nadměrného znečištění ovzduší v místě jejich bydliště projevilo těžké astma a alergie. Žalobou se chce domáhat jednoho z lidských práv zakotvených v Listině základních práv a svobod – práva na příznivé životní prostředí.

Posudte šance na úspěch této matky jako žalobkyně ve výše uvedené věci. (Čl. 35, 36 a 41 LZPS)

LZPS

- Čl. 6 - Každý má právo na život.
- Čl. 31 - Každý má právo na ochranu zdraví.
- Čl. 28 - Zaměstnanci mají právo na uspokojivé pracovní podmínky.

LZPS

Čl. 9 - Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

Výjimka:

Služba vyžadovaná na základě zákona v případě živelných pohrom, nehod nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty. Jednání uložené zákonem pro ochranu života, zdraví nebo práv druhých.

LZPS

Čl. 12 - Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

Výjimka:

Pokud je obydlí používáno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.

- Novela zákona o ovzduší (rozpor či soulad s LZPS?)
- Nález Pl. ÚS 2/17 → stížnost zamítnuta

LZPS

Čl. 14 - Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.

Výjimka:

Tyto svobody mohou být omezeny na vymezených územích mj. z důvodu ochrany přírody.

LZPS

- Čl. 18 - Právo petiční
- Čl. 19 - Právo shromažďovací
- Čl. 20 - Právo sdružovací

LZPS

- Čl. 21 - Právo občanů podílet se na správě věcí veřejných
- Čl. 17/5 - Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti.